

Publicațiile periodice sibiene ale anului 1919

Maria Buturugă

Biblioteca Academiei Române - București

bmaria@bibliacad.ro

Abstract

O radiografie a publicisticii sibiene a anului 1919, extrasă din cel de al treilea tom al bibliografiei naționale retrospective a periodicelor „Publicațiile periodice românești”, evidențiază 44 de titluri de ziare, gazete sau reviste, alcătuiind un instrument bibliografic de real folos celor care își propun să studieze realitatea sibiană de acum o sută de ani, sub diverse aspecte: jurnalistic, politic, istoric, dar și economic, social sau cultural. Cele mai multe publicații sunt în limba română, multe sunt în limba germană, câteva în limba maghiară, există chiar și un titlu în limba franceză; șaptesprezece continuă din perioada antebelică, douăzeci și șapte încep să apară în acest an. Provocatoare pentru tehnica bibliografică sunt titlurile publicațiilor apărute înainte de 1919, care întrucât aparțineau comunităților neromânești nu fuseseră incluse în bibliografia națională retrospectivă românească de până la 1918.

A radiography of Sibiu's journalism of the year 1919, extracted from the third volume of the national retrospective bibliography of periodicals „Publicațiile periodice românești”, highlights 44 titles of newspapers or magazines, making a bibliographic tool with real benefit to those who intend to study the Sibiu's reality as it was a hundred years ago, under various aspects: journalistic, political, historical, but also economical, social or cultural. Most of them appeared in Romanian, many are in German, some in Hungarian, there is even a French title; seventeen periodicals continue from the pre-war period and twenty-seven begin to appear this year. A challenge for the bibliographic technique is the description of the publications that appeared before 1919: because they belonged to non-Romanian communities, they were not included in the Romanian national retrospective bibliography until 1918.

Cuvinte cheie: bibliografie retrospectivă, publicații periodice, Sibiu, anul 1919

Introducere

Bibliografia națională retrospectivă a periodicelor a apărut într-un prim tom acum mai bine de o sută de ani, descriind sistematic și științific publicațiile periodice românești de până la anul 1906. A urmat cel de al doilea tom, pentru publicațiile periodice de până la 1918, cu câteva completări, astfel încât se extinde în timp apariția primului periodic românesc la anul 1790. Cel de al treilea tom al bibliografiei propune titluri apărute după 1919, cuprinzând și publicațiile periodice din teritoriile nou incluse între granițele românești.

Multe publicații periodice au fost inițiate în 1919, ca urmare tocmai a schimbărilor politico-administrative intervenite. Sunt și câteva publicații românești din noile teritorii care își continuă activitatea, incluse fiind în bibliografie încă de la apariția lor. Însă provocatoare pentru tehnica bibliografică sunt titlurile publicațiilor apărute înainte de 1919 aici, care întrucât aparțineau comunităților neromânești nu fuseseră incluse în bibliografia națională retrospectivă românească. Sibiu se află desigur în această situație studiată în rândurile următoare.

Comunitățile de maghiari și germani din Sibiu avuseseră o activitate publicistică prolifică, iar aceasta va continua și după realizarea României Mari. Publicațiile periodice sibiene ungurești și nemțești antebelice vor fi adăugate la bibliografia națională retrospectivă românească începând cu numerele apărute în anul 1919, fiecare cu anul de vârstă corespunzător, fără vreo notă cu privire la apariția lor anterioară, așa cum este menționat pentru publicațiile românești bibliografiate și în primele două tomuri. Dintre publicațiile adăugate la bibliografie începând cu anul 1919, cele care vor fi descrise și în tomurile următoare vor purta doar mențiunea datei de la care au fost incluse în bibliografia *Publicațiile periodice românești*.

I. publicații periodice sibiene adăugate la bibliografie începând cu anul 1919

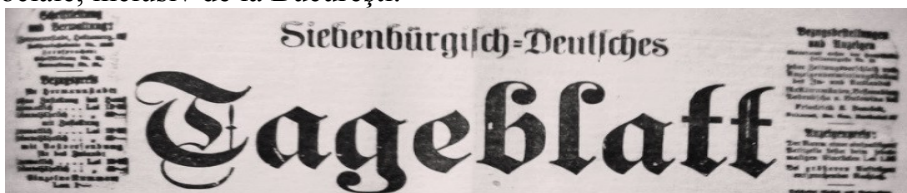
- Katholische Pfarrblätter
- Kirchliche Blätter
- Landwirtschaftliche Blätter Siebenbürgen
- Nagyszebeni Katholikus Egyházi Tudósító
- Nagyszebeni Reggeli Ujság
- Neppendorfer Blätter

- Siebenbürger Raiffeisenbote
- Siebenbürgisch Deutsche Tagespost
- Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt

Continuând să apară pe teritoriul administrativ delimitat de noile granițe românești, șapte titluri în limba germană și două titluri în limba maghiară au fost incluse în bibliografia națională retrospectivă *Publicațiile Periodice Românești* începând cu aparițiile lor pe anul 1919, când toate cele nouă publicații apar în mod regulat, din prima jumătate a lunii ianuarie.

Inclusă în bibliografia națională românească de la anul de vârstă XLVII, „Landwirtschaftliche Blätter für Siebenbürgen” [Foaie agricolă pentru Transilvania] apăruse inițial la Mediaș, în ianuarie 1873, mutându-se la Sibiu din 1895, unde va continua săptămânal până în 1940. Este revistă de agricultură, editată de „Oberverwaltung des Siebenbürgisch-sächsischen Landwirtschaftsvereines” [Administrația Asociațiilor transilvănene săsești pentru agricultură], având ca redactori pe Rudolf Briebrecher și Fritz Connert. În general, dezbate teme de interes pentru asociațiile agricole, adăgând știri politice și sociale, inclusiv de la București.

Încă din 1874 apare zilnic, acum cu anul de vârstă XLVI, „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt” [Cotidian nemțesc transilvănean], continuând până în 1944. Îl are ca redactor pe Emil Neugeboren. În 1926 va publica și o ediție la Cernăuți. Propune informații politice, alături de o cronică locală zilnică și alte informații de interes general.

Ajunsă la anul de vârstă XVII, o revistă săptămânală de satiră și umor, „Neppendorfer Blätter” [Foaie satirică], inițiată în august 1903, va continua cu unele întreruperi până în 1937. Îl are ca redactor pe Josef Botschner și ilustrează satiric numeroase aspecte ale vieții sociale. Din 1929, va apărea cu titlul „Lustigen Welt” [Universul distracției].

Cu anul de vârstă XII, apare zilnic „Siebenbürgisch Deutsche Tagespost” [Ziar nemțesc transilvănean], continuând până în anul 1941. Este redactat de Oscar Kraemer și Fritz Klein. Pe la mijlocul anului 1919 scurtează titlul la „Deutsche Tagespost” și va include în subtitlu referirea la România Mare: „Allgemeine Volkszeitung für das Deutschtum in Grossrumänien” [Ziar popular general pentru germanii din România Mare]. Tot acum, începe să fie însoțit de un supliment independent „Frauen Zeitung” [Ziarul femeilor].

Kirchliche Blätter

Săptămânalul „Kirchliche Blätter aus der evangelischen Landeskirche A.B. in den Siebenbürgischen Landesteilen Ungarns” [Foaie religioasă a Bisericii Evanghelice de Confesiune Augsburg din România], este inclus în bibliografia națională românească începând cu anul de vârstă XI, având ca redactori pe: Eugen Filtsch, Johann Roth și Hans Weprich. Publicația este acum la o a doua serie, seria anterioară apărând între anii 1897 și 1908. Articolele din ianuarie 1919 dovedesc faptul că sașii din Transilvania erau în proces de adaptare la ideea unirii Transilvaniei cu România. Publicația continuă și în zilele noastre.

Siebenbürger Raiffeisenbote

Herausgegeben
vom Verband Raiffeisenscher Genossenschaften.

O publicație cu profil economico-financiar, „Siebenbürger Raiffeisenbote” [Curierul Raiffeisen din Transilvania], apare o dată la două săptămâni, joia, începând din mai 1910. Va continua până în 1941, editată fiind de „Verband Raiffeisenscher Genossenschaften” [Asociația cooperativelor Raiffeisen]. Structura publicației se păstrează de-a lungul timpului, propunând: „Mitteilungen der Verbandsanwaltschaft” [mesajul avocatului], „An unsere Konsumvereine” [pentru asociațiile noastre de consumatori], „Aus unserem Verbände” [de la asociațiile noastre], „Aus anderen Verbänden” [de la alte asociații]. La începutul lunii martie, publică bilanțul activității societății pe anul 1918: „Bilanzen der zum Verbande Raiffeisenscher Genossenschaften a. G. gehörenden Vereine vom 31. Dezember 1918” [Bilanțurile asociațiilor aparținând Asociației cooperativelor Raiffeisen din G. din 31 decembrie 1918].

Katholische Pfarrblätter

Nagyszebeni Kath. Egyházi Tudósító

Inițiate în martie 1913, publicațiile comunității catolice de limbă germană, respectiv maghiară, continuă să apară lunar în 1919, cu anul de vârstă VII, fiind menționate în bibliografie cu cele câte 12 numere conținând strict articole de interes pentru viața de credință a comunității, fără referiri la noua ordine politico-administrativă din zonă, care de altfel nu afectase ordinea bisericească, subordonarea directă față de Sfântul Scaun păstrându-se și acum. Publicațiile parohiale catolice sunt: „Katholische Pfarrblätter” [Foaie parohială catolică], pentru germani, redactată de Adalbert Lázár, apoi de Karl Dobordán, iar pentru maghiari „Nagyszebeni Katholikus Egyházi Tudósító” [Informatorul Bisericii Catolice din Sibiu], sub direcțiunea soției lui Neumann János, în redactarea lui Roska Jenő, urmat de Radványi József, publicația ungurească purtând explicit mențiunea „az erdélyi püspöktől” [de la episcopul Transilvaniei], ambele continuând doar până în 1920.

Până spre sfârșitul lunii martie apare zilnic, într-un al doilea an de vârstă, ziarul de dimineață al maghiarilor sibieni: „Nagyszebeni Reggeli Ujság” [Ziarul de dimineață al sibienilor], în redactarea lui Márton Andor. Apăruse și în decembrie 1918, când publică un articol preluat de mulți istorici și gazetari români, prima dată în „Telegraful român” din 4 decembrie 1918: „Erdély meg fogják szállni! [...] Nem rémisztgetésből mondjuk, hanem megnyugtatóul. Mi is szeretjük Erdély országocskáját. [...] A rossz nemzetiségi politikánk... hozta létre ezt a helyzetet, melyet most el kell viselnünk” = „Ardealul are să fie ocupat! [...] O spunem nu ca să înspăimântăm ci ca să liniștim. Iubim și noi țărișoara Ardealului. [...] Politica noastră rea de naționalități [...] a creat situația pe care trebuie să o suportăm acum”, astfel ilustrând atitudinea maghiară față de evenimentele la ordinea zilei.

II. publicații periodice sibiene care continuă să apară în anul 1919

- Adeverul
- Craiu nou
- Foaia poporului
- Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei...
- Gazeta poporului
- Revista economică
- Telegraful român
- Transilvania

Opt publicații periodice sibiene își continuă apariția în anul 1919. Două titluri apar încă de la mijlocul secolului XIX, alte trei la granița dintre secolul XIX și secolul XX, celelalte trei titluri apărând pentru prima dată în 1918, raportându-se diferit la evenimentele de la finalul anului Marii Uniri.

„Organul național-bisericesc” întemeiat încă din 1853 de mitropolitul Andrei Șaguna, în responsabilitatea redacțională a profesorului Aaron Florian, „Telegraful român” continuă în 1919, apărând de câteva ori pe săptămână. La începutul anului este redactat de Nicolae Regman, apoi de Mateiu Voileanu, din martie. Publicația informează asupra activității asociațiilor de preoți, învățători și chiar avocați sibieni, pornind de la congresele prin care aceste asociații își statutează noile coordonate ale activităților în cadrul comunității. Se publică mesaje ale reginei Maria și mesaje de interes general ale reprezentanților conducerii de la București. Aproape fiecare număr este însoțit de comunicatele oficiale de la Marele Cartier General, despre situația trupelor române și a liniilor beligerante de demarcație. Numeroase sunt articolele anti-ungurești, pe fondul „războiului împotriva maghiarilor revoluționari”. Anunțuri de concursuri pentru ocuparea unor diverse posturi din Sibiu și împrejurimi se găsesc din abundență.

„Revista Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” care apăruse începând cu 1 ianuarie 1868, „Transilvania” are toate cele 12 numere într-o singură apariție pe anul 1918, la 1 decembrie, deschizându-se cu un editorial intitulat „După adunarea de la Alba-Iulia”: „scriem aceste șire în zile de bucurie, în zile de înălțare a sufletelor”, editorial încheiat cu îndemnul: „înainte, deci, la lucru, cu deviza: lumină, virtute, frăție în România întregită”. Prezintă apoi rapoartele asociației pe anul 1917, bugetul asociației pe 1919 și lista membrilor. Avându-i ca redactori pe aceeași: Andrei Bârseanu, Silviu Dragomir, Ioan I. Lapedatu și Victor Stanciu, în 1919 are tot o singură apariție, la 1 decembrie, cuprinzând convocarea pentru adunarea generală ordinară de la Sibiu, programată pentru 10 și 11 ianuarie 1920, și raportul general al comitetului central despre lucrările îndeplinite și despre situația asociației pe anul 1918. Urmează să reapară în mai 1920, apoi lunar până în 1946.

„Cea mai veche foaie politică-poporală înființată la anul 1892 de Partidul Național Român”, „Foaia poporului” apare, după întreruperea impusă de situația beligerantă, cu un prim număr pe anul 1918, al XXVI-lea de vârstă, în 18 noiembrie / 1 decembrie 1918. Primul articol intitulat „La Alba-Iulia”, semnat de Nicolae Ivan, vicepreședinte al Partidului Național Român, include și îndemnul „plecați cât mai mulți de pe la satele noastre la Marea adunare națională de la Alba-Iulia, care se ține duminică acum, 1 Decembrie n. la 10 ore înainte de amiază”, indicând astfel sensul reapariției sale în spațiul publicistic transilvănean la exact acel moment. Apare săptămânal, duminica, în redactarea lui Nicolae Bratu. Va continua fără întrerupere până în anul 1947.

REVISTA ECONOMICĂ

Organ financiar-economic.

Cu o primă apariție în ianuarie 1899, ca „organ pentru societăți comerciale și financiare”, „Revista economică” este „organul oficial al «Solidarității», asociațiune de institute financiare ca însoțire”, începându-și anul de vârstă XXI în data de 4 ianuarie, cu frecvență de apariție săptămânală, sub direcțiunea lui Constantin Popp. În ultimul număr pe 1918, scria despre constituirea Consiliului Dirigent, despre numiri la diferite resorturi, echivalente ministerelor, despre „ocuparea tuturor ținuturilor locuite de români prin armatele române”, și chiar un „apel către medicii veterinari din Transilvania, Banat și Ungaria”. Primul număr pe 1919, încheie editorialul numărului aniversar cu îndemnul „să desăvârșim în România Mare cu puteri unite, lucrarea începută acum 20 de ani”. Vom găsi publicația la Cluj între anii 1922 și 1927, revenind la Sibiu din 1928, pentru următorii douăzeci de ani.

ADEVÉRUL

În primii ani ai secolului XX, la Budapesta, Partidul Social-Democrat publica o „foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria” cu titlul „Adeverul”. Aceasta se mută spre sfârșitul anului 1918, la Sibiu, apărând de două ori pe săptămână, în responsabilitatea redacțională a scriitorului Tiron Albani. Textul suferă masive cenzuri după schimbarea titlului în „Tribuna socialistă”, la sfârșitul lunii iulie 1919, pentru ca în noiembrie să se mute la Cluj, cu ocazia grevei tipografilor, unde va continua până în 1926. De la jumătatea lunii august, ca editor, îl menționează pe politicianul Iosif Jumanca. Publicația urmărește îndeaproape evoluția intereselor social-democrate din Ardeal și este însoțită de ediții paralele în limbile germană și maghiară: „Wahrheit”, respectiv „Igazság”.

GAZETA POPORULUI

Foaie politică-culturală

„Foaia politică culturală” duminicală „Gazeta poporului” continuă cu anul al doilea de vârstă din 5 ianuarie 1919, până spre sfârșitul anului 1920, având ca întemeietori pe Nicolae Bălan, Ioan Broșu și Silviu Dragomir, iar ca redactor și editor pe Ștefan Popp. În decembrie 1918, titra „Unirea cu Regatul României”, dedicând evenimentului întregul număr și mare parte în numerele următoare. Primele rânduri pe 1919 vorbesc despre „Crăciunul izbăvirii neamului românesc din suferințele și robia de veacuri, Crăciunul după care a oftat întru nădejde șirul lung al strămoșilor, dar pe care ne-a hărăzit Dumnezeu nouă fericirea de a-l vedea cu ochii”. Va urmări evoluția situației preoților, învățătorilor și țăranilor ardeleni, aducând sibienilor vești de la București și din întreaga lume.

CRAIU NOU

REVISTĂ BILUNARĂ

După un prim număr apărut la Roman la 1 noiembrie 1918, cel de al doilea număr din revista bilunară „Craiu nou” apare cu data de 1 ianuarie la Sibiu. Revista, redactată de Tiberiu Moșoiu și Nicolae Cibin, sub direcția poetului Ion Ursu Soricu, este pusă de la început sub semnul vremurilor pe care le oglindește: „năprasnicile și minunatele evenimente care se desfășoară cu uimitoare repeziciune, deschid neamului nostru întinse orizonturi, spre care munca cinstită se poate îndrepta nestingherită de nimeni [...]; aducem umilul nostru prinos celor mai înălțătoare virtuți”, propunându-și să activeze prin cultură „pentru propășirea noii României, așezată în hotare largite”. Redacția va trece pe la Oradea în anul 1921, revenind la Sibiu, unde continuă până în anul 1924.

Imediat după constituirea „Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și al părților/ținuturilor românești din Ungaria”, istoricul și ziaristul Teodor V. Păcățian este însărcinat cu redactarea unei publicații oficiale a acestui nou organism guvernamental. Publicația cu titlul „Gazeta oficială” începe în 1/14 decembrie 1918, apărând până în 18 octombrie 1919 la Sibiu, atât timp cât acesta a fost din nou capitala Transilvaniei. Din noiembrie 1919 se mută la Cluj, continuând până la începutul anului 1922. Publicația este însoțită, pe diferite perioade, de ediții paralele în limbile germană, maghiară și franceză.

III. publicații periodice sibiene care încep să apară în anul 1919

<i>data</i>	<i>titlul</i>
1919	Analele Asociației Andrei Șaguna...
1919	Analele Uniunii profesorilor români din Ardeal, Banat și Părțile Ungurene
ianuarie	Igazság [= Adevărul]
ianuarie 5/18	Amtsblatt herausgegeben vom Regierungsrat... [= Gazeta oficială publicată de...]
ianuarie 6/19	Renașterea română
ianuarie 15	Revista inginerilor români
februarie 1/14	Patria
februarie 23	Wahrheit [= Adevărul]
martie 1	Revista de drept
martie 13	Le Moniteur de Transylvanie
aprilie 1	Új világ
aprilie 13	Carpații
aprilie/mai	Revista Uniunii Profesorilor
iunie	Ostland
iunie 1	Dreptul
iunie 15	Frauen Zeitung
iulie 1	Typograph
iulie 15	Buletin de informații
iulie 15	Gazeta oficială a județului Sibiu
iulie 15	= Amtsblatt des Hermannstädter Komitates
iulie 15	Minerul
iulie 15	= Bányamunkás
iulie 15	= Bergarbeiter
septembrie 21	Țărănimea
octombrie 1	Ceferistul din Ardeal
octombrie 10	= Erdélyi vasutas
noiembrie 6	Buletin oficial de informațiuni publicat de Biroul de Presă Sibiu

De-a lungul anului 1919, au apărut douăzeci și șapte de titluri noi de publicații periodice în spațiul publicistic sibian. Cele mai multe sunt în limba română, dar și una în limba franceză, și alte câteva în maghiară și germană. Șapte publicații apar începând cu luna iulie, șase în data de 15, dintre care trei sunt ediții paralele în limbile: germană, două, și maghiară, una. Avântul publicistic ținea pasul

cu mișcările politice, administrative, legislative, juridice și sociale, provocate de noul statut al teritoriilor transilvănene, imediat după 1 decembrie 1918, deodată cu înființarea Consiliului Dirigent ca organ local de guvernământ.

GAZETA OFICIALĂ a județului Sibiu.

„Gazeta oficială a județului Sibiu”, redactată de notarul județean Aurel Oțetea, apare după șase luni de la încetarea apariției gazetei oficiale anterioare pentru zona sibiană din vechea administrație politică, înființată în 1905. Gazeta oficială „*va apărea de acum înainte în limba nouă a statului, în limba română, precum și în acea limbă care, pe lângă limba statului, se vorbește mai mult între locuitorii județului*”, fiind vorba de ediția paralelă în limba germană „*Amtsblatt des Hermannstädter Komitates*” [Gazeta județului Sibiu], îngrijită de Markwart Zay. Ediția românească va continua ca monitor al județului, apoi ca buletin oficial, până în 1949, în timp ce ediția nemțească se va opri la finalul anului 1925. Publicația principală apare în paralel cu „Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și părțile românești din Ungaria” la Sibiu.

AMTSBLATT

herausgegeben vom
Regierungsrat für Siebenbürgen, für das Banat
und für die romanischen Gebiete Ungarns.

O ediție prescurtată în limba germană pentru „Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent...” apare în primele zile ale lunii ianuarie, sub îngrijirea lui Julius Schorsten, cu titlul „*Amtsblatt herausgegeben vom Regierungsrat für Siebenbürgen, für das Banat und für die romanischen Gebiete Ungarns*” [Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și al ținuturilor românești din Ungaria]. Primele cinci numere sunt publicate împreună, datate 1/14 decembrie 1918 / 5/18 ianuarie 1919. Publicația se mută spre sfârșitul anului la Cluj, unde va continua până anul următor ca publicație de limbă germană, chiar dacă și cu inserții ungurești. Lasă apoi loc ediției în limba maghiară, până spre finalul apariției publicației principale românești, în 1922. În prima sa apariție, cuprinde variantele în limba germană ale textelor comunicatului din partea Consiliului Dirigent și ale celorlalte comunicate oficiale ale guvernului și Casei Regale.

BULETIN OFICIAL de informațiuni

publicat de Biroul de Presă Sibiu.

Din 22 iulie, se pare că „Biroul Presei” de pe lângă „Președenția Consiliului Dirigent” a publicat la Sibiu, până în 25 octombrie, șaptezeci și șase de numere dintr-un „Buletin de informații”, apărând de 3 sau 4 ori pe săptămână, litografiat, cu mențiunea „Confidențial”. Apoi a trecut la Cluj, unde a mai apărut până spre mijlocul anului următor. În luna intermediară încheierii la Sibiu și reapariției la Cluj, apare variabil un „Buletin [oficial] de informațiuni publicat de Biroul de Presă Sibiu”, în șase numere, între 6 și 16 noiembrie, în principal făcând publice rezultatele parțiale ale alegerilor din fiecare zonă geografică a României Mari.

Le Moniteur de Transylvanie

Buletin roumain d'informations.
Paraît tous les jeudis et les dimanches.

O pagină în limba franceză, editată de Biroul de Presă al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, „Le Moniteur de Transylvanie” [Monitorul Transilvaniei], apare joi și duminică, începând cu 13 martie, în trezeci și unu de numere până în 17 iulie, ca „bulletin roumain d'informations” [buletin român de informații], redactat de Ioan Dragu. Primul articol redă un interviu cu Iuliu Maniu, ca președinte al Consiliului Dirigent, despre „La Transylvanie d'aujourd'hui”, punctând: unirea cu România, relațiile cu Ungaria, situația politică internă și revendicările României la Conferința de Pace; în timp ce primul

articol din ultimul număr prezintă declarația aceluiași Maniu, despre aceleași revendicări ale României la Conferința de Pace, la patru luni distanță.

Wahrheit

Pe la începutul anului 1919 apare „Igazság” [Adevărul], o ediție paralelă în limba maghiară a organului Partidului Social-Democrat „Adeverul”. Bibliografiile socialiste spun că ar fi continuat doar până la mijlocul anului, devenind organ local de partid după congresul din luna mai 1919. Din 23 februarie, „Wahrheit” [Adevărul], ediția paralelă în limba germană a aceluiași organ al Partidului Social-Democrat, apare săptămânal, inițial cu subtitlul „Organ der Sozialdemokratie Siebenbürgens” [organ social-democrat transilvănean], în redactarea lui Josef Veronits, urmat de Wilhelm Roth. După congresul din mai, modifică subtitlul în „Organ der Sozialdemokratischen Partei für Siebenbürgen und das Banat” [organ al Partidului Social-Democrat pentru Transilvania și Banat], pentru ca spre sfârșitul anului 1920 să-și schimbe titlul în „Der Kampf” [Lupta], purtându-l până la mijlocul anului 1921.

DREPTUL

ORGANUL UNIUNII ADVOCAȚILOR ROMÂNI.

Întrucât în zilele acelea dreptul civil maghiar și codul civil austriac erau ambele în vigoare pe teritoriul Transilvaniei, un congres al „avocaților români din Ardeal, Banat, Crișana și Marmația” ținut în zilele de 1 și 2 februarie la Sibiu, publică „Statutele” acestei uniuni care ar fi urmat să „*ia ființă în ziua în care aceste statute sunt aprobate de Consiliul Dirigent*”. Erau avute în vedere următoarele: „*întrebuințarea limbilor înaintea forurilor judecătorești și administrative din patria noastră mai restrânsă, de dincoace de Carpați*”, „*limba oficială în serviciile publice să fie limba română*”, „*fiecare să fie administrat și judecat în limba sa*”. Toate acestea sunt consemnate în primul, și singurul, număr din „organul Uniunii avocaților români”, cu titlul „Dreptul”, care își propusese să apară, începând cu 1 iunie, de două ori pe lună, în redactarea avocatului Constantin Bucșan.

Revista de drept

O altă publicație juridică, „Revista de drept”, autoprocământându-se „*unica publicație juridică între Carpați și Tisa*”, va avea în total doar cinci apariții în opt numere, începând cu 1 martie, până în iulie/octombrie 1919, chiar dacă beneficia de mulți colaboratori permanenți, sub direcțiunea domnilor Emil Hațieganu și Aurel Lazăr, în redactarea lui Victor S. Andru, care nota în introducere: „*consolidarea internă și puterea de vitalitate a noului Stat Român va depinde exclusiv de la faptul pe ce temelie va fi așezată această nouă legiuire*”. Fiecare apariție este însoțită de un „*apendice*” cuprinzând „*colecția decretelor și a ordonanțelor editate în materie de justiție*”. Ultimul număr cunoscut anunță că numerele pe noiembrie/decembrie 1919 și ianuarie/februarie 1920 „*vor apărea peste câteva zile*”, ceea ce e aproape sigur că nu s-a întâmplat.

RENAȘTEREA ROMÂNĂ

ZIAR NAȚIONAL-POPORAN INDEPENDENT

În data de 6/19 ianuarie, un „*ziar național-poporan independent*” cu titlul „*Renașterea română*” este fondat de Victor Hotăranu și Moise Rîșcuța, avându-i ca directori pe A. P. Bănuț și Eugen Goga. Editorialul primului număr justifică astfel alegerea titlului: „*Aceste două cuvinte sunt astăzi un simbol; poporul nostru, peste grumazii căruia au apăsătorit lungi veacuri de asuprire politică, de robie economică și de persecuțiuni culturale, se deșteaptă de-abia acum la o nouă, liberă și adevărată viață*”. Tot pe prima pagina citim un mesaj transmis de „*Regina Maria către consiliul femeilor române din Sibiu*”, consiliu reprezentat de d-na Emilia dr. Rațiu. De altfel, în paginile acestei publicații cu frecvență

zilnică, semnează: Șt. O. Iosif, Aron Cotruș, Alexandru Vlahuță, Ion Gorun. La 22 noiembrie 1919, se anunță mutarea sediului la București, printr-o foaie volantă imprimată la tipografia „Carpații”. Din cauza grevei tipografice, nu apăruse între 26 octombrie și 22 noiembrie. La București va apărea până în 1921, după care la Arad, se reia apariția în 1929, pentru o scurtă vreme.

Revista Inginerilor Români

„Organul reuniunii tehnicienilor români” cu titlul „Revista inginerilor români”, începând din 15 ianuarie, este redactat de Ion Victor Vlad, „*prin colaborarea tuturor specialiștilor noștri*”, nereușind să treacă de numărul din 15 februarie. Apăruse cu ocazia congresului inginerilor și specialiștilor tehnicieni, ținut la Sibiu, în zilele de 16 și 17 decembrie 1918, în rezoluția căruia se menționa: „*cele șapte inspectorate industriale aflătoare în Ardeal, Banat și Părțile Ungurene vor trebui preluate de specialiști români*”.

PATRIA

Prin februarie, un „organ al Partidului Național Român” cu titlul „Patria” apare variabil sub direcțiunea lui Ion Agârbiceanu și în redactarea lui Sebastian Bornemisa, căruia i se adaugă pentru scurt timp Ioan Dragu și Radu Dragnea. Din septembrie se mută la Cluj, pe motiv că „*Clujul, merit să ajungă cel mai important centru al vieții românești de dincoace de Carpați, n'are încă o gazetă zilnică românească*”. Va continua până în 1938, cu scurtă reapariție în 1946. Numărul festiv din 20 aprilie 1919 are și un supliment la numărul de Paști: „Patria literară”. De-a lungul timpului, în paginile revistei semnează multe nume binecunoscute: Lucian Blaga, Ion Agârbiceanu, Sextil Pușcariu, Horia Petra-Petrescu, Nichifor Crainic, Nicolae Iorga, George Bogdan-Duică, Camil Petrescu, Alexandru Odobescu.

ÚJ VILÁG

La începutul lunii aprilie, apare un cotidian politic democrat independent „*független demokrata politikai napilap*” cu titlul „Új világ” [Lumea nouă], sub direcția lui Ū. Maurer Béla, în redactarea lui Lengyel Béla. Editată de „*Egyesült Székely Nemzeti és Magyar Demokrata Párt*” [Uniunea Națională a Sașilor și Partidul Democrat Ungar], publicația dorește să ofere un spațiu pentru identificarea modalităților de întărire a relațiilor româno-ungare în noua organizare statală. De la finalul lunii iunie, se mută la Cluj, unde apare și anul următor.

CARPAȚII

ZIAR NAȚIONAL INDEPENDENT

Din 13 aprilie, apare joia și duminica, un „ziar național independent” cu titlul „Carpații”, ajungând până la numărul 16, pe la jumătatea anului, sub îndrumarea poetului Ion Ursu Soricu, prin al cărui articol de deschidere se trasează direcțiile de interes: armata română, reprezentată de conducător, „*viitorul său Rege*” Carol I, dar și de fiecare dintre ostașii săi: „*cuvine-se deci cu evlavie și cu recunoștință să amintim totdeauna credința, vitejia și jertfa ostașului român*”. Un spațiu larg este rezervat textelor literare produse de ostași, pe lângă știrile de interes local, zonal și național.

REVISTA UNIUNII PROFESORILOR

Cu un număr dublu pe lunile aprilie și mai, „organul de publicitate al «Uniunii profesorilor români din Ardeal, Banat și Părțile Ungurene»” cu titlul „Revista Uniunii Profesorilor”, avându-l ca director pe Pavel Roșca, își propune să apară lunar, dar se oprește aici, cu toate că își alcătuiseră un amplu comitet de redacție. Folcloristul Andrei Bârseanu, pe atunci vicepreședinte al Consiliului Dirigent, nota în revistă: „*nicicând în trecutul nostru de aproape două mii de ani nu ni s'a deschis un*

orizont așa de larg și așa de senin ca cel de acum; dar iarăș, nicicând nu am avut o răspundere așa de mare asupra noastră ca în clipitele de față, când drumul propășirii se deschide larg înaintea noastră”, iar la finalul numărului se anunță că a apărut primul, și singurul, număr din „Analele Uniunii profesorilor români din Ardeal, Banat și Părțile Ungurene” conținând „actele Congresului profesorilor și profesoarelor dela școalele superioare, secundare și speciale din Dacia superioară, ținut în zilele de 19-21 ianuarie st. n. 1919”.

Din luna iunie, apare o publicație lunară pentru cultura 'est-germanilor', „Monatschrift für die Kultur der Ostdeutschen” [publicație lunară pentru cultura est-germanilor], cu titlul „Ostland” [Estul], redactată de Richard Csaki, urmând să continue până în septembrie 1921, cu reapariție în serie nouă, între anii 1926 și 1931. Întâlnim aici texte semnate de Emil Sigerus și Carl Flechtenmacher, dar și traduceri din Emil Isac sau Victor Eftimiu.

Pe la jumătatea lunii iunie, apare bilunar o revistă pentru femei „Frauen Zeitung” [Ziarul femeilor], redactată de Else Sigerus, continuând până în 1922, ca supliment independent pe lângă „[Siebenbürgisch] Deutsche Tagespost”. În paginile publicației citim despre „Ausgabe der deutschen Frauen Grossrumänien” [Pentru femeile germane din România Mare], „Die Frau als Mensch” [Femei vs bărbați], „Der Eintritt unserer Frauen ins öffentliche Leben” [Intrarea femeilor noastre în viața publică], sau „Frauenshulen in Deutschland” [Școli pentru femei în Germania].

În vara anului 1919, apare un „organ oficios al Uniunii Tipografilor din Transilvania, Banat și teritoriile ocupate”, cu texte paralele în limbile română, maghiară și germană, purtând titlul „Typograph” și subtitlurile paralele corespunzătoare: „Erdély, Bánát és a megszállott terület Nyomdász-Egyesületének hivatalos közlönye”, „Offizielles Organ des Buchdrucker-verbandes Siebenbürgens, des Banats und des Besetzten Gebietes”. Primul număr prezintă „Congresul tipografilor în Sibiu. Nyomdászkongresszus Nagyszebenben. Buchdruckerkongress in Hermannstadt”. Publicația este redactată de Ioan Vili, pentru limba română, și Veronits József, pentru textele în maghiară și germană, apărând în zilele de 1 și 15 ale fiecărei luni. La Sibiu se tipăresc doar primele trei numere, spre sfârșitul anului mutându-se la Cluj, unde continuă până în 1939, pentru ca în 1940 să ajungă la București, unde reappare în anii 1945-1947.

O altă publicație cu ediții paralele care începe să apară la 15 iulie este „organul Uniunii Muncitorilor Minieri și Topitori din Ardeal și Banat” cu titlul „Minerul”, redactată de Iosif Ciser (J. Csiszér), apărând de două ori pe lună. În al doilea număr, Iosif Jumanca scrie: „adeseori auzi pe câte un muncitor spunând că lui nu-i pasă de politică, nu se ocupă cu treaba asta, căci pe el îl interesează numai faptul ca să poată trăi omeneste din plata ce o capătă, încolo întâmple-se orice s'ar întâmpla. Nu e nimic mai greșit decât felul acesta de judecată” - ceea ce istoria noastră a demonstrat-o cam des în

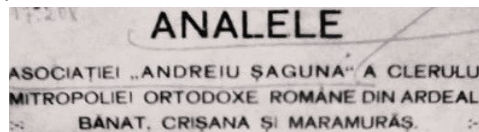
ultima sută de ani. Al zecelea și ultimul număr din 1919 este datat 1 decembrie, pentru ca anul următor să se mute la Cluj, iar din martie 1920 la București, pentru următorii zece ani. În paralel, apar edițiile în limbile maghiară și germană: „Bányamunkás: az Erdélyi és Bánáti Bánya- és Kohómunkás Szövetség közlönye”, respectiv „Bergarbeiter: Fachblatt des Verbandes der Berg- und Hüttenarbeiter Siebenbürgens und des Banates”, care urmează mutările publicației principale „Minerul”, având același redactor, aceeași instituție editoare și chiar aceleași cenzurări masive de text pe alocuri, continuându-se apariția paralelă până în 1940.

Țărănimea

În toamna anului 1919, un „organ săptămânal al Partidului Țărănesc” cu titlul sugestiv „Țărănimea”, apare săptămânal, redactat de Nicolae Simtion, continuând până la mijlocul anului următor. Prin editorialul intitulat „Ce vrem” se pune publicația „în serviciul acestui partid și a cauzei sfinte a țăranilor noștri”, cu scopul principal „să lumineze țăranii dela sate și să-i facă conștii de chemarea lor, ca să poată deveni temelie noului Stat român”. Era vremea primelor alegeri parlamentare din România Mare, iar participanții la Marea Adunare de la Alba-Iulia căutau oportunități ca vocea lor să se audă în viitorul parlamentul de la București.

Ceferistul din Ardeal

În octombrie, „Uniunea Ceferiștilor din Ardeal” publică primul număr din „Ceferistul din Ardeal”, redactat de Ioan Groza, îndemnând la luptă, întrucât „conștiința ceferiștilor n'a murit” și „o lume nouă începe a se clădi pe ruinele celei vechi”. De la numărul al doilea, din 15 decembrie, se mută la Cluj, unde continuă până în mai 1921. Tot din octombrie, apare ediția paralelă în limba maghiară „Erdélyi vasutas: az Erdélyi Vasutasok Szövetségének szaklapja”, cu primul număr la Sibiu, apoi, până la numărul paisprezece pe anul următor, apărând la Cluj, în redactarea aceluiași Ioan Groza, aici cu numele maghiarizat Gróza János.

Primul volum din „Analele Asociației «Andrei Șaguna» a clerului Mitropoliei Ortodoxe Române din Ardeal, Bănat, Crișana și Maramurăș”, cuprinzând „Actele primului Congres al preoțimei din Mitropolia Românilor Ortodocși din Ardeal, Bănat, Crișana și Maramurăș”, ținut la Sibiu în 6/19 - 8/21 martie 1919, se tipărește probabil în partea a doua a acestui an. În prefața acestui volum se notează: „în urma înfăptuirii unității politice naționale a neamului nostru, biserica noastră și slujitorii ei, preoții, au fost puși în fața unor mari probleme de organizare și de muncă nouă în ogorul vieții românești”. În Comitetul central al asociației găsim pe: Vasile Saftu, Ioan Lupaș, Nicolae Bălan, Sebastian Stanca, Ioan Broșu, Aurel Nistor și Pompei Morușca, din partea secției arhidiecezei, și, în mod egal, reprezentanți din cele trei secții: Arad, Caransebeș și Oradea. Publicația urmează să apară anual, pe aceeași structură, până la un volum unic pentru anii 1933-1938, apărut în 1940.

Concluzii

Acum aproape o sută de ani, spațiul publicistic sibian era populat de nu mai puțin de 44 de titluri de ziare, gazete sau reviste, dintre care șaptesprezece continuă din perioada antebelică iar douăzeci și șapte încep să apară în acest an, 1919. Cele mai multe apar în limba română, treisprezece în germană, șase în maghiară, un titlu în limba franceză, iar un organ oficial al tipografilor apare cu texte paralele în limbile română, maghiară și germană.

Biroul de Presă Sibiu al Consiliului Dirigent editează cinci titluri cu informații oficiale care se completează sau se suprapun în diverse traduceri, de-a lungul acestui an: „Le Moniteur de Transylvanie”, „Buletin de informații”, „Buletin oficial de informațiuni publicat de Biroul de Presă Sibiu”, „Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și al părților

românești din Ungaria”, „Amtsblatt herausgegeben vom Regierungsrat für Siebenbürgen, für das Banat und für die rumänischen Gebiete Ungarns”.

Multe dintre publicațiile periodice sibiene își datorează apariția în anul 1919 la Sibiu faptului că acum, aici, au fost localizate sediile Consiliului Dirigent (Guvernul Transilvaniei) și al Marelui Sfat (Parlamentul Transilvaniei), până spre sfârșitul anului, când se mută simultan la Cluj: „Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și al părților românești din Ungaria”, „Adeverul”, „Revista economică”; și nou înființatele: „Buletin de informații”, „Amtsblatt herausgegeben vom Regierungsrat für Siebenbürgen, für das Banat und für die rumänischen Gebiete Ungarns”, „Analele Uniunii profesorilor români din Ardeal, Banat și Părțile Ungurene”, „Patria”, „Typograph”, „Minerul”, „Ceferistul din Ardeal”; în timp ce „Új világ” se mutase deja din iulie.

Importante pentru istoria locului sunt și tipografiile care scot pentru marele public aceste publicații, aproape toate funcționând în cadrul unei edituri cu același nume: Botschner, Budovsky, Carpații, Dortleff, Haiser, Krafft, Roth, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Tipografia Poporului. Tipografiile de tradiție nemțească încă publică folosind caractere gotice.

Descrierile bibliografice ale publicațiilor periodice sibiene incluse în bibliografia națională retrospectivă au fost completate cu informații preluate din numeroase alte surse bibliografice, precum fondurile de publicații ale unor binecunoscute instituții sibiene: Arhivele Statului din Sibiu („Amtsblatt des Hermannstädter Komitates”, „Frauen Zeitung”), Biblioteca Muzeului Brukenthal („Kirchliche Blätter”, „Le Moniteur de Transylvanie”, „Nagyszebeni Reggeli Ujság”, „Neppendorfer Blätter”, „Új világ”), Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu („Carpații”), sau Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca („Buletin de informații”, „Új világ”).

Lista periodicelor care au populat spațiul publicistic sibian în anul 1919 este un instrument bibliografic de real folos celor care își propun să studieze situația de acum o sută de ani, sub diverse aspecte: jurnalistic, politic, istoric, dar și economic, social sau cultural. Materialul prezentat aici, vizând anul în care Sibiu a fost pentru o scurtă vreme capitala regiunii nou intrate între granițele românești, poate constitui un capitol dintr-o mai amplă bibliografie: „Publicațiile periodice sibiene interbelice”.

Lista alfabetică a publicațiilor periodice sibiene din anul 1919

- Adeverul* [II]
- Amtsblatt des Hermannstädter Komitates* [III]
- Amtsblatt herausgegeben vom Regierungsrat für Siebenbürgen...* [III]
- Analele Asociației „Andrei Șaguna”...* [III]
- Analele Uniunii profesorilor români din Ardeal, Banat și Părțile Ungurene* [III]
- Bányamunkás* [III]
- Bergarbeiter* [III]
- Buletin de informații* [III]
- Buletin oficial de informațiuni publicat de Biroul de Presă Sibiu* [III]
- Carpații* [III]
- Ceferistul din Ardeal* [III]
- Crai nou* [II]
- Dreptul* [III]
- Erdélyi vasutas* [III]
- Foaia poporului* [II]
- Frauen Zeitung* [III]
- Gazeta oficială a județului Sibiu* [III]
- Gazeta oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei...* [II]
- Gazeta poporului* [II]
- Katholische Pfarrblätter* [I]
- Kirchliche Blätter* [I]
- Igazság* [III]
- Landwirtschaftliche Blätter Siebenbürgen* [I]
- Minerul* [III]

Moniteur de Transylvanie [III]
Nagyszebeni Katholikus Egyházi Tudósító [I]
Nagyszebeni Reggeli Ujság [I]
Neppendorfer Blätter [I]
Ostland [III]
Patria [III]
Renașterea română [III]
Revista de drept [III]
Revista economică [II]
Revista inginerilor români [III]
Revista Uniunii Profesorilor [III]
Siebenbürger Raiffeisenbote [I]
Siebenbürgisch Deutsche Tagespost [I]
Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt [I]
Telegraful român [II]
Transilvania [II]
Typograph [III]
Țărâtimea [III]
Új világ [III]
Wahrheit [III]